

Etisk råd for forsvarssektoren – årsrapport for 2020

Etisk råd for forsvarssektoren (ERF) har som mandat å styrke etisk bevissthet og refleksjon i forsvarssektoren. Rådet skal normalt bestå av åtte medlemmer, inkludert sekretær for rådet og to varamedlemmer. Rådet kombinerer uavhengighet, faglig kompetanse og kjennskap til sektoren, noe som er unikt både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Mandatet og rådets sammensetning gir muligheten til å løfte frem aktuelle prinsipielle etiske problemstillinger, drøfte dem på en grundig måte og gi konkrete, faglig funderte og gjennomførbare anbefalinger.

En viktig oppgave for ERF er å løfte frem og holde fast ved saker som ikke blir behandlet av andre i forsvarssektoren. ERFs arbeid med retningslinjer for møte med barnesoldater, etiske spørsmål knyttet til vern av kulturminner og informert samtykke for sivile transportører i totalforsvarsrammen er eksempler på dette. Rådet opplever at det er etterspørsel etter dets kompetanse i sektoren, både når det gjelder etikkundervisning og behandling av konkrete saker. Anbefalingene og bistanden vi bidrar med, blir godt mottatt.

Rådets sammensetning og arbeidsform i 2020

Rådet bestod ved årsskiftet 2020-2021 av sju medlemmer: Kjersti Fjørtoft (leder), Bjørn-Erik Marthinsen (nestleder), May Britt Thorseth (medlem), Marianne Stormo (medlem), Gudmund Waaler (medlem) Mathea Slåttholm Sagdahl (varamedlem), Nina Lynmo (varamedlem), og Norunn Kosberg (sekretær).

Rådet har i 2020 fått noen nye medlemmer. Den 1. nov fratradte Camilla Serck-Hanssen som leder, mens Kjersti Fjørtoft tiltrådte som ny leder. Gudmund Waaler tiltrådte fra samme dato som nytt medlem.

Det har vært avholdt fire rådsmøter i 2020, hvorav tre digitale (pga. covid-situasjonen). I tillegg har arbeidsutvalget (bestående av leder, nestleder og sekretær) møttes jevnlig.

Aktiviteter i 2020:

Vern av kulturminner

IS' ødeleggelser i Palmyra og Mosul understreker viktigheten av vern av kulturminner i krig. I mai 2016 ratifiserte Norge annen protokoll av Haagkonvensjonen om beskyttelse av kulturverdier i væpnet konflikt. Ratifiseringen reiser flere viktige etiske spørsmål. Rådet arrangerte i desember 2019 to-dagers møte med internasjonale aktører om temaet. I 2020

skrev rådet en artikkel om beskyttelse av kulturminner i krig som kommer på trykk i Norsk Militært Tidsskrift i 2021.

Totalforsvaret og arbeidskontrakter

De siste årene har rådet jobbet med problemstillinger knyttet til totalforsvaret. ERF har arbeidet for at informert samtykke bør innarbeides i kontrakter med den enkelte transportør av militært materiell ettersom disse funksjonene kan innebære en viss økt risiko i krise og krig – noe deres ansatte bør være kjent med. Etter et langvarig samarbeid med FLO, er ERFs anbefalinger om at informert samtykke innarbeides i kontrakter med sivile, blitt iverksatt. I tillegg vil FLO arrangere kurs for sine kontraktører om hva den økte risikoen kan innebære. Saken anses dermed som avsluttet, og viser at ERF har utgjort en forskjell i en viktig sak.

Barnesoldater

Å møte barnesoldater i strid er utfordrende både etisk, psykologisk og politisk. Krigens folkerett gir føringer for hvordan barn skal behandles når de tas til fange, men som stridende omfattes barna også av de generelle reglene for krigføring. Et notat med forslag til norske retningslinjer for møte med barnesoldater er oversendt Forsvarsstaben. Avtalen er at de tar dette videre og implementerer ERFs innspill i deres videre arbeid med doktriner og manualer. Saken anses som avsluttet.

Etiske utfordringer ved ny våpenteknologi

Rådet har i 2020 diskutert etiske dilemmaer når det gjelder bruk av kunstig intelligens i militær teknologi og utvikling av nye våpensystemer. ERF skrev hørings svar på Finansdepartementets NOU 2020: 7 *Verdier og ansvar - Det etiske rammeverket for Statens pensjonsfond utland*. ERFs hørings svar kan leses her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-nou-2020-7-verdier-og-ansvar/id2715813/?uid=46477e06-d342-45d3-b0df-0a4d40e6dae6>

Annet

- ERF ved leder Camilla Serck-Hanssen har revidert Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) etiske retningslinjer.
- En viktig oppgave for rådet er å bistå konkret til etikkarbeid og undervisning i hele sektoren. ERF bidrar fast til etikkundervisningen på Forsvarets høgskoles kurs for vernepliktig akademisk befal. Slik undervisning ble også gjennomført av rådets sekretær i 2020.
- ERF var i 2020 en av initiativtakerne til to forskningsprosjekt innenfor tematikken «digital etikk i forsvarssektoren». Prosjektene med budsjett på henholdsvis 1.000.000kr og 800.000 kr ble tildelt henholdsvis PRIO og NTNU, og ERF er involvert i det videre arbeid med oppfølging og formidling av forskningsprosjektene.

- ERF bidro på tampen av 2020 inn i revidering av ordlyden av forsvarssektorens verdigrunnlag.
- I tillegg har ERF bidratt inn i Ombudsmannen for Forsvaret «Dokument 5».
- ERF deltar i forsvarssektorens jevnlige HEL-møter (Holdning Etikk Ledelse).

Oppsummering av aktiviteter i 2020

ERF har i 2020 avsluttet flere saker som ble påbegynt for flere år siden. Det viser at langsiktig arbeid bærer frukter.